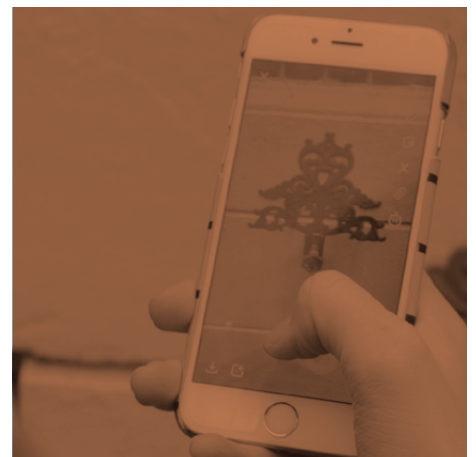

Materiale til elever

Unge Blikke på Bygningsarv

Velkommen

Over hele Danmark findes der historiske bygninger, som fortæller om vores fortid.

Historiske bygninger adskiller sig fra nutidens byggeri og kan have en anden skala, være bygget af andre materialer eller have helt andre udtryk og funktioner.

Derfor er de historiske bygninger konkrete vidnesbyrd om liv, der er gået forud for vores, og de konfronterer os med andre tiders samfundsordner, trends og livsvilkår. Kendskab til byggeskik og tidligere tiders arkitektur, giver os forudsætninger for at forstå, hvordan vi kan opføre ny arkitektur og tænke fremad i forhold til at indrette de fysiske rammer for vores samfund.

For at sikre at tidligere tiders byggeri ikke forsvinder helt eller forandres til ukendelighed, må et samfund opstille regler og kriterier for bevaring af

arkitektur. Ikke alt kan bevares og man må finde en balance mellem at lade nyt komme til, og samtidig bevare dele af vores fælles bygningskultur.

Dette materiale handler om en af de metoder, som vi bruger i Danmark, når vi diskuterer arkitektur og bevaring af bygninger.

Formålet med materialet er at give jer lyst til at se på arkitektur på nye måder, og deltage fagligt kvalificeret i diskussioner om hvilken arkitektur vi skal bevare for eftertiden. Både i forhold til den arkitektur, som andre har defineret som værdig til at bevare, men også i forhold til den bygningsarv, som vores nutid og fremtid vil definere.

God fornøjelse!

Unge Blikke på Bygningsarv

Undervisningsmaterialet Unge Blikke på Bygningsarv er skabt på baggrund af et udviklingsprojekt, som blev gennemført i 2017/2018 i et samarbejde mellem Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, Københavns Museum, Rysensteen Gymnasium og Frederiksberg Gymnasium. Udviklingsprojekt og materiale er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen.

Dette symbol viser, at det er en opgave, der skal løses individuelt.

Dette symbol viser, at det er en opgave, der skal løses i grupper.

Dette symbol betyder, at der er noget du kan se.

Dette symbol betyder, at du kan downloade eller læse.

Idé og gennemførelse af udviklingsprojekt:

Helle Ålsbøl og Iniz Tvillinggaard

Tekst:

Louise Banke Kristensen, Helle Ålsbøl og Iniz Tvillinggaard

Gymnasiefaglig konsulent:

Ida Sofie Deigaard Bruun

Fotos:

Blik v/ Julie Trojaborg: Side 4, 7-10, 16, 24
Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur:
Side 19, foto af Bygningskulturens Hus
Københavns Museum: Side 15, foto af Københavns Museum

Film:

Blik v/Julie Trojaborg

Redaktion:

Julie Trojaborg, Cecilie Borgund Hansen
og Sidsel Bjerregaard Kirk

Arkitekturfaglig redaktion:

Iniz Tvillinggaard

Grafisk design:

Le Lyhne Fischer, *lefischer.dk*

Tegninger til illustration af fagudtryk i arkitektur:

Lavet af Anne Grethe Andersen og er efter aftale lånt fra
Kulturarvsstyrelsens udgivelse
SAVE Kortlægning og registrering af bymiljøers og
bygningers bevaringsværdi fra 2011.

Tak til:

Ida Sofie Deigaard Bruun og Malene Lythe Voetmann,
lærere på Frederiksberg Gymnasium
Dorte Kjær, lærer på Rysensteen Gymnasium
Deltagende elever fra Rysensteen Gymnasium
og Frederiksberg Gymnasium
Line Dea Langkjær, Freja Bang Dahl, Helene Anker Kure,
Rasmus Helleskov Wieleman, Toni Antonov, studerende
på Kunstakademiets Arkitektskole

Hvad er bygningsarv?

Kultur

Igennem historien har filosoffer og kulturhistorikere forsøgt at indkredse 'kultur' med definitioner som: Kultur er dyrkelse af ånden, kultur er vaner, kultur er det samme som folk eller nation, kultur er dannelse, kultur er det, der adskiller os fra dyrene.

Kultur er overordnet set et udtryk for en praksis, der er præget af traditioner, behov, kundskaber, vilkår og ressourcer. Det moderne kulturbegreb omfatter i princippet alt, hvad mennesker gør for at leve og overleve, og vi bruger begrebet kultur indenfor mange forskellige områder. F.eks. madkultur, børnekultur, ungdomskultur, musikkultur og arbejdskultur.

Bygningskultur

Når mennesker opfører bygninger, er der tale om bygningskultur. Der er forskel på bygningskultur fra land til land, fra egn til egn og fra land til by. Omvendt findes der også globale trends indenfor f.eks. stilarter og materialevalg.

Historiske bygninger adskiller sig fra nutidens byggeri og kan have en anden skala, være bygget af andre materialer eller have helt andre udtryk og funktioner. Derfor er de konkrete vidnesbyrd om liv, der er gået forud for vores, og de konfronterer os med andre tiders samfundsordner, trends og livsvilkår. Kendskab til byggeskik og tidligere

tiders arkitektur giver nutidsmennesket forudsætninger for at forstå, hvordan vi kan opføre ny arkitektur og tænke fremad i forhold til at indrette de fysiske rammer for vores samfund.

Bygningsarv

For at sikre at tidligere tiders byggeri ikke forsvinder helt eller forandres til ukendelighed, må et samfund opstille regler og kriterier for bevaring af arkitektur. Ikke alt kan bevares, og man må finde en balance mellem at lade nyt komme til, og bevare dele af vores fælles bygningskultur.

Nogle bygninger repræsenterer tydeligt en særlig tid eller særlige funktioner, og en del af disse bygninger udpeges af myndigheder som fredede eller bevaringsværdige. Den del af bygningskulturen kaldes bygningsarv.

Med samfundets demokratisering er der kommet fokus på, at bygningsarv skal spejle hele samfundet, for at fastholde fortællingen om, hvordan vi gennem tiden har bygget, boet og organiseret os. Bygningsarv spejler muligheder, vilkår og traditioner og viser, hvad vi som samfund ønsker at værdsætte. Derfor er det ikke kun store flotte bygninger, der bliver erklæret bevaringsværdige. Det gør også slagtehaler, baggårde, stationsbygninger eller fiskerhuse, som fortæller en særlig historie om tidligere tiders samfund.

Hvem udpeger bygningsarv?

I Danmark udpeger både stat og kommuner bygningsarv. Det er statens opgave at udpege fredede bygninger, og det er kommunernes opgave at udpege bevaringsværdige bygninger.

Fredede bygninger

Fra slutningen af 1800-tallet pumper industrialiseringen derudaf for fuld damp. Der er brug for plads til fabrikker og arbejdere, og mange historiske bygninger af national betydning bliver revet ned. Bygningsfredningsloven fra 1918 er en reaktion på den udvikling. Man er nemlig blevet bevidst om værdien af at værne om den nationale historie og de nationale kendetegn, som forsvinder, hvis man ikke passer på dem.

Fredede bygninger har særlige arkitektoniske eller kulturhistoriske kvaliteter, der fortæller om betydningsfulde perioder i landets historie af national betydning. Som hovedregel må fredede bygninger ikke rives ned, og de skal holdes i forsvarlig stand. En fredning gælder hele bygningen, ude som inde. Ændringer indvendigt eller udvendigt skal ske i samarbejde med og med tilladelse fra Slots- og Kulturstyrelsen, som har ansvaret for fredede bygninger i Danmark. Med bygningsfredningsloven besluttes det, at bygninger opført før Reformationen i 1536 altid er fredede. Der er ca. 9000 fredede bygninger i Danmark.

Arbejdsspørgsmål

- Undersøg om der findes fredede bygninger i jeres lokalområde.
- Undersøg om eventuelle fredede bygninger har været igennem ombygninger eller væsentlige forandringer.
- Hvilke behov for ombygninger og ændringer i bygninger kan man have, når en fredet bygning skal benyttes som moderne bolig eller til erhverv?

Bevaringsværdige bygninger

Bevaringsværdige bygninger kan på samme måde som fredede bygninger fortælle om byggeskik, arkitektur og kulturhistorie, men på et regionalt eller lokalt plan. En udpegning som bevaringsværdig gælder kun bygningens ydre. Det er tilladt at ændre i både det indre og det ydre af en bygning, som er erklæret bevaringsværdig. I Danmark er der mere en 300.000 bevaringsværdige bygninger.

Det er den enkelte kommune, der har ansvaret for at vurdere, om en bygning er bevaringsværdig. De bevaringsværdige bygninger har en lokal eller regional betydning, fordi de er vigtige repræsentanter for bygningsarv i den enkelte kommune. Derfor kan to relativt ens bygninger have forskellig status i forhold til bevaringsværdighed i to forskellige kommuner i landet.

Arbejdsspørgsmål

- Undersøg hvordan I kan få viden om, hvorvidt der er bevaringsværdige bygninger i jeres lokalområde.
- Hvorfor er fredning af bygninger en statslig opgave, mens udpegning af bevaringsværdige bygninger er en kommunal opgave?
- Hvilke fordele og ulemper kan denne opdeling have?

Bygningsarv på overnationalt niveau

Der findes et overnationalt niveau for beslutninger vedrørende kulturarv af universel betydning. Kulturarv og bygningsarv af universel betydning udpeges af UNESCO, som er en del af FN. UNESCO står for United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization og er en international instans, der fremmer uddannelse, videnskab og kultur på international basis. På kulturarvsområdet arbejder UNESCO på at gennemføre internationale konventioner og anbefalinger om kulturarvsbevaring. UNESCO udpeger verdensarv, som er kultur- og naturarv, som er af enestående betydning for menneskets historie eller jordens udviklingshistorie, og som derfor bør beskyttes og bevares.

Arbejdsspørgsmål

- Undersøg hvilke steder i det danske rigsfællesskab, som er optaget på Verdensarvslisten.
- Vælg en af listens danske bygninger og redegør for UNESCOs argumentation for at bygningen er på listen.
- Har I besøgt en verdensarvs-lokalitet? Beskriv jeres oplevelse af stedet.

Bland jer i bygningsarven!

I Danmark skal borgere inddrages, når kommuner overvejer at rive bevaringsværdige bygninger ned. Det er et grundelement i planloven, at museer, foreninger og privatpersoner skal have mulighed for at give deres mening til kende vedrørende de bevaringsværdige bygninger.

Offentlige høringer er et konkret eksempel på, hvordan et demokratisk samfund kan indrette sig, så alle principielt får mulighed for at blive hørt og få indflydelse på de beslutninger, der har betydning for den enkeltes hverdag. Men mange borgere er slet ikke klar over, at de har denne ret. Andre synes måske, det er for indviklet at forholde sig til. Atter andre udtaler, at høringen nærmest er proforma, og at beslutningerne allerede er truffet, når høringerne bliver offentliggjort.

I København findes en særlig høringsportal, som blandt andet giver borgere mulighed for at blive hørt i sager om nedrivninger og ombygninger i byen. Portalen hedder *Bliv Hørt*. Her er alle aktuelle og afsluttede høringer samlet. Det helt særlige ved *Bliv Hørt* er, at borgere og interessenter indsender deres høringsbesvarelse via portalen, hvorefter besvarelsen bliver offentligt tilgængelig. Høringsbesvareelserne spænder vidt og repræsenterer mange modsatrettede synspunkter.

Arbejdsspørgsmål

- Hvilke parametre, synes I, bør have betydning for, om bygninger skal erklæres bevaringsværdige?
- Undersøg mulighederne for at blive hørt i sager om byplanlægning og arkitektur i jeres egen kommune. Hvordan er processen hos jer, hvis man som borger ønsker at blande sig i arkitekturen i lokalområdet?
- Er der eksempler på, at borgere har protesteret og eventuelt fået indflydelse på byggesager eller planer for byplanlægning i jeres by?
- Hvornår er den bygning, du bor i bygget, og synes du, at den er bevaringsværdig?
- Udpeg en bygning i dit lokalområde, som du mener, er bevaringsværdig og én, der ikke er bevaringsværdig. Argumentér for dine vurderinger.

SAVE - Survey Of Architectural Values in the Environment

For at vurdere, om gamle bygninger skal bevares for eftertiden, kan man anvende metoden SAVE. SAVE-metoden er et redskab til at kortlægge og registrere en bygnings bevaringsværdi. SAVE er en forkortelse af Survey Of Architectural Values in the Environment. Metoden er udviklet i Danmark i det, som engang hed Planstyrelsen. Metoden anvendes dagligt i kommunernes byplanlægning.

Med SAVE vurderer man bygninger ud fra følgende fem parametre:

- 1: Bygningens arkitektoniske værdi**
- 2: Bygningens kulturhistoriske værdi**
- 3: Bygningens miljømæssige værdi**
- 4: Bygningens originalitet**
- 5: Bygningens tilstand**

Bygninger vurderes i forhold til de fem parametre på en skala fra **1** til **9**. Karaktererne **1-3** regnes for en høj værdi, **4-6** for middelværdi og **7-9** for lav værdi. Til sidst laves en samlet SAVE-vurdering. Den samlede vurdering er et tal, som findes på baggrund af en helhedsvurdering af karaktererne fra de fem parametre. Hvis en bygning vurderes til SAVE 1, har den altså fået den højeste værdi, og det betyder også oftest, at bygningen er fredet.

Som hovedregel vil den arkitektoniske og den kulturhistoriske værdi veje tungere end de øvrige parametre. Den endelige SAVE-vurdering er altså ikke et gennemsnit af de fem værdier, men bygger på et helhedsindtryk.

Et grundigt SAVE-projekt starter med, at man laver en forundersøgelse af bygningen og dens nærmeste omgivelser. Her indsamler man oplysninger om bygningen og lokalområdets historie. Derefter tager man ud og besigtiger lokalområdet og bygningen og beskriver, fotograferer og vurderer efter de fem SAVE-parametre.

I kan se SAVE-metoden anvendt i praksis i disse filmlinks herunder, hvor studerende fra Det Kongelige Kunstakademis Arkitektskole gennemgår og anvender de fem parametre på en bygning.

Film - Arkitektonisk værdi

Film - Kulturhistorisk værdi

Film - Miljømæssig værdi

Film - Originalitet

Film - Tilstand

SAVE-metoden anvendt i dette undervisningsforløb

SAVE-metoden er et professionelt redskab, som anvendes af fagfolk, som fx arkitekter og kulturhistorikere. Når professionelle gennemgår en bygning, analyserer de den ud fra de fem parametre og laver én samlet SAVE-analyse og SAVE-vurdering.

I de analyser og vurderinger, som I skal fortage, skal I også arbejde med at analysere bygninger ud fra de fem parametre. I jeres selvstændige arbejde kan I vælge at gå i dybden med enten et arkitektonisk eller et kulturhistorisk fokus på den bygning, I skal vurdere, eller I kan arbejde i dybden med begge parametre. Ved at gennemgå bygningerne med forskelligt fokus, kulturhistorisk eller arkitektonisk, kan der åbnes for diskussioner om, hvordan bygningernes forskellige kvaliteter vægtes. Disse diskussioner er også aktuelle og relevante i det professionelle arbejde med beslutninger vedrørende bygningsarv, hvor forskellige fagligheder vægter SAVE-analysens parametre forskelligt.

Arkitektonisk perspektiv

En bygningens ydre er med til at fortælle om dens funktion og stil. Det er som regel nemt at genkende en kirke, moderne fabrik eller en skole. Vi registrerer en bygningens størrelse og dens udformning og omgivelser, samt farver, materialer og detaljer, når vi undersøger, hvilken type bygning vi har foran os. Noget så enkelt som vinduers størrelse og placering hjælper os også i undersøgelsen af en bygning. Gamle fabrikker havde for eksempel ofte store vinduespartier, fordi det naturlige dagslys var vigtigt at få ind i bygningen.

En undersøgelse af en bygningens arkitektoniske værdi har sit fokus på beskrivelse og undersøgelse af bygningens ydre, synlige kendetegn.

Arbejdsspørgsmål

- Hvilke arkitektoniske kendetegn går ofte igen i arkitekturen i skoler, på fabrikker eller i religiøse bygninger?
- Hvilke arkitektoniske kendetegn på jeres gymnasium fortæller om bygningens funktion, den tid den er bygget i etc.?

Kulturhistorisk perspektiv

Bygningselementer som skorstene, hejseværk, porte og ramper kan fortælle en bygnings historie. Men en bygnings kulturhistoriske værdi kan ikke nødvendigvis alene aflæses i dens fysiske og synlige spor. Derfor kan undersøgelser i historiske kilder og arkiver bidrage til viden om en bygning. Det kan også være interessant at spørge nulevende personer om deres kendskab til bygningen ved at lave mandsminde-interviews, ligesom I kan trække jeres egen viden om en bygning ind i jeres analyse af bygningen. Informationer om bygningers historie kan man bl.a. finde på lokale museer og arkiver. Måske er der en lokal afdeling af Landsforeningen for Bygning- og Landskabskultur, som har særlig viden om bygningerne, som I undersøger. Kulturhistoriske spor er ikke nødvendigvis tydelige på selve bygningen, men kan godt være synlige i form af fx mindeplader el. lign.

Arbejdsspørgsmål

- Findes der en bygning i jeres lokalområde, som har en særlig historie, som ikke udelukkende kan ses i bygningens arkitektur?
- Hvilke historier knytter sig til jeres gymnasium, som ikke nødvendigvis er synlige for folk, der ikke kender gymnasiet.

Unge Blikke på Bygningsarv

Redskaberne, som I skal bruge til jeres analyser, tager afsæt i, hvordan professionelle arbejder med SAVE-analyser og -vurderinger ved at gribe analysen systematisk an.

SAVE-vurderinger laves på bygninger, som er mere end 50 år gamle. I dette undervisningsmateriale tager vi ikke højde for dette tidskriterium, men arbejder med at udforske, hvordan SAVE-metodens "værktøjer" og systematik kan åbne vores øjne for både nye og gamle bygninger, som omgiver os i dag.

Materialet har netop fået sin titel "*Unge Blikke på Bygningsarv*", fordi ambitionen med materialet er, at invitere jer til at undersøge bygningskultur og tage del i diskussioner om det, som er defineret som nutidig bygningsarv, og det som måske vil blive fremtidens bygningsarv.

Guide til SAVE-analyse og SAVE-vurdering

Når I skal lave en SAVE-analyse af en bygning for at kortlægge og registrere en bygnings bevaringsværdi, skal I starte med at lave en forundersøgelse. Her indsamler I oplysninger om bygningen og lokalområdets historie. Derefter besøger I lokalområdet og bygningen og beskriver, fotograferer eller tegner bygningen. Herefter vurderes bygningen efter de fem SAVE-parametre, som er:

- **Den arkitektoniske værdi**
- **Den kulturhistoriske værdi**
- **Den miljømæssige værdi**
- **Bygningens originalitet**
- **Bygningens tilstand**

Bygninger vurderes i forhold til de fem parametre på en skala fra **1-9**. Karaktererne **1-3** regnes for en høj værdi, **4-6** for middelværdi og **7-9** for lav værdi. Til sidst laves en samlet SAVE-vurdering. Den samlede vurdering er et tal, som findes på baggrund af en helhedsvurdering af karaktererne fra de fem parametre. Som hovedregel vil den arkitektoniske og den kulturhistoriske værdi veje tungest. Den endelige SAVE-vurdering er altså ikke et gennemsnit af de fem værdier, men bygger på et helhedsindtryk.

Når I laver jeres SAVE-analyse indleder I med at notere:

- Bygningens adresse og kommune (indsæt evt. kort)
- Datoen for jeres registreringer
- Visuel registrering, fx foto eller skitser af bygningens facade og evt. vigtige detaljer

Herefter beskriver I bygningen ud fra de fem parametre.

Til sidst foretager I en vurdering af bygningen ifht. de fem kriterier. På baggrund af helhedsindtrykket fastlægger I en samlet SAVE-værdi.

Skemaer til beskrivelse af bygninger

I dette skema noterer I adresse og dato for registregning samt fotos eller skitser af bygningen.

Adresse/kommune

Foto/skitser

Dato for registrering

SAVE-analyse

Arkitektonisk værdi

Dette skema guider jer igennem en række punkter i forhold til beskrivelser, som danner afsæt for jeres vurdering af den arkitektoniske værdi. Find hjælp til fagudtryk til bygningsbeskrivelse i *Værkstøjskassen*.

Type Hvad er det for en bygning. Fx etagebyggeri, en villa, et rådhus, en kirke, en skole?	<i>Skriv noter her</i>
Størrelse Skriv om bygningens størrelse. Fx hvor mange etager den har, antal bygninger, grundareal etc.	
Facadens materiale Beskriv hvilke materialer facaden er bygget af: Er det mursten, pudset murværk, træværk,	
Tagkonstruktion Hvordan er bygningens tag? Er der fx fladt tag, tagrejsning, er der spir eller tårne? Hvilket materiale er taget bygget af? Er det fx tegl, træ eller skifer?	
Døre og porte Er der tale om en dør eller en port? Er indgangspartiet småt eller stort i forhold til bygningens størrelse? Beskriv indgangspartiet, dørenes materiale etc.	
Vinduer Hvilken form har vinduerne? Er de runde eller firkantede, store eller små? Hvor mange vinduer er der i facaden? Hvordan er vinduerne placeret i facaden? Gør vinduerne at facaden virker let eller tung?	
Udsmykning Er facaden udsmykket? Beskriv udsmykningen. Har facaden varme eller kolde farver? Er den blank eller mat? Glat eller ru?	

Kulturhistorisk værdi

Dette skema guider jer igennem en række punkter i forhold til beskrivelser, som danner afsæt for jeres vurdering af den kulturhistoriske værdi.

Hvad benyttes bygningen til? Er funktionen tydelig?	<i>Skriv noter her</i>
Har bygningen ændret funktion i tidens løb? Hvilke kendetegn er der på ændringer? Find evt. før- og efterfotos.	
Bygningens omgivelser Hvordan er bygningens omgivelser? Spiller bygningen sammen med eller står den i kontrast til omgivelserne?	
Hvem har boet eller arbejdet i bygningen?	
Hvilke historier fortæller bygningen? Er der nogle historiske spor i bygningen? Fortæller bygningens ydre noget om dens historie?	
Findes der bygninger i samme by eller kommune, der fortæller samme kulturhistorie?	
Er der personer, der bruger bygningen i dag, som du kan interviewe om bygningens kulturhistorie?	

SAVE-vurdering

Med afsæt i jeres registreringer i de forrige skemaer, skal I vurdere bygningen i forhold til arkitektonisk og kulturhistorisk værdi samt miljømæssig værdi, originalitet og tilstand.

Arkitektonisk værdi Er bygningen harmonisk og velproportioneret, fx pga. balance i forholdet mellem bygningens højde og bredde? Bliver byggematerialerne brugt på en særlig måde? Er der mange detaljer i facaden? Vurderer du, at der er tale om en bygning, der er et eksempel på noget af det bedste fra sin tid? Hvilken stilart dominerer bygningen?	<i>Skriv noter her</i>
Kulturhistorisk værdi Hvad har bygningen været brugt til? Er dens funktion tydelig? Har bygningen en særlig betydning for forståelse af vores kultur? Repræsenterer bygningen en særlig historisk periode, hvor samfundet udviklede sig i en særlig grad? Har du set bygninger der ligner eller tror du, at der er tale om en særlig lokal byggeskik?	
Miljømæssig værdi Hvad er bygningen omgivet af? Hvordan opleves bygningens placering i ft. omgivelserne? Giver bygningen noget til området, og vil det være et problem, hvis man fjerner bygningen? Vil området miste identitet?	
Originalitet I hvilken grad fremtræder bygningen i sin originale form med oprindelige arkitektoniske elementer? Er der skiftet bygningsdele ud? Er farve, facade eller tag ændret? Er bygningen helt enestående og ikke set magen til før? Har bygningen ændret funktion i tidens løb?	
Tilstand Hvordan er bygningens tilstand? Virker den forfalden? Beskriv dens forfald. Vurderer du at den har ændret karakter gennem tiden? Er der fx lavet tydelige ombygninger?	

Sammenfatning

Til sidst skal bygningen have en karakter for hvert parameter. 1-3 regnes for en høj værdi, 4-6 for middelværdi og 7-9 for lav værdi.

Kulturhistorisk vurdering Sæt tal på fra 1 - 9 .	
Arkitektonisk vurdering Sæt tal på fra 1 - 9 .	
Miljømæssig vurdering Sæt tal på fra 1 - 9 .	
Originalitet - vurdering Sæt tal på fra 1 - 9 .	
Tilstand - vurdering Sæt tal på fra 1 - 9 .	
Samlet SAVE-vurdering	

Værktøjskassen

Her finder I hjælp til at analysere arkitektur, lave mobilfilm, skrive høringssvar og foretage mandsmindeinterviews. En række links giver desuden mulighed for at researche yderligere på bygninger.

Skriv et høringssvar

Hvad er et høringssvar?

Det er et grundelement i planloven, at borgere skal inddrages i beslutninger om nedrivning eller ombygning af bevaringsværdig arkitektur.

Det kaldes for en offentlig høring og høringsperioden løber over fire uger. Denne høring eller borgerinddragelse er et konkret eksempel på, hvordan et demokratisk samfund kan indrette sig, så alle, i princippet, får mulighed for at blive hørt og få indflydelse på de beslutninger, der har betydning for den enkeltes hverdag. Den offentlige høring, hvor forskellige parter bliver bedt om at give deres mening tilkende, giver politikerne eller en myndighed mulighed for at få belyst en sag fra flere forskellige sider. En bevaringsværdig bygning, der står til nedrivning, skal i offentlig høring i mindst fire uger. I høringsperioden kan grundejere, naboer, foreninger og myndigheder komme med indsigelser eller bemærkninger

Hvordan skriver man et høringssvar?

Et høringssvar har størst gennemslagskraft, hvis det er klart formuleret, let at forstå og ikke er for langt. Derudover skal det kunne forstås af alle og må ikke blive for indforstået.

Der er ikke kun én måde at skrive et høringssvar på. Men her er nogle gode råd til, hvad I kan overveje, når I skriver et høringssvar.

- **Hav en klar struktur i jeres høringssvar.**
- **Begynd med en kort indledning, hvor I fremfører de generelle og overordnede synspunkter.**
- **Herefter kan I komme med specifikke bemærkninger til de enkelte dele af høringsforslaget.**
- **Argumentér for og synliggør konsekvenserne af høringsforslaget.**
- **Kom med forslag til den ideelle løsning.**

Eksempler på et høringssvar

Høringssvar kan både skrives af private eller af museer og myndigheder. I kan se eksempler på høringssvar skrevet af Københavns Museum og Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur her:

Foretag et mandsminde-interview

Et mandsminde-interview er et interview med en nulevende person, som beretter om sit personlige perspektiv på fortiden. Det kan fx bidrage med ny viden om en bygnings historie.

Første skridt er at finde en person, der kender til den konkrete bygning. I forbindelse med udvælgelsen skal man være kritisk og overveje, om personen er troværdig og repræsentativ.

- Har personen faktisk et godt kendskab til bygningen, eller kender vedkommende kun til den overfladisk?
- Har personen særlig grund til at fremhæve nogle kvaliteter eller mangler?
Er det f.eks. bygningens arkitekt, I taler med, eller ejendomsmægleren, der ikke kunne få huset solgt?
- Hvordan har personen brugt bygningen?
Som beboer? Som tjenestepige?
Som arbejder på en fabrik?
Og hvilken betydning har det for den viden, som I opnår?

Ideelt set er det bedst, at man interviewer flere personer med tilknytning til bygningen, så man får flere vinkler repræsenteret. Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at det der fortælles om, måske er foregået for mange år siden og, at det er muligt at interviewpersonen kan huske forkert. Inden, man foretager et interview, er det en god idé at udarbejde en spørgeguide med åbne spørgsmål, så man ikke selv styrer samtalen for meget. Herunder er en række forslag til spørgsmål, som man kan stille.

- Hvorfor kender du til denne bygning?
- Hvor længe er du kommet i bygningen?
- Hvilket forhold har du til bygningen?
- Kender du noget til bygningens historie?
- Ved du, om bygningen har haft andre funktioner end den har i dag?
- Har bygningerne og miljøet omkring bygningen forandret sig, i den tid du er kommet i bygningen?
- Mener du, at bygningen er værd at bevare?
- Har du fotografier eller genstande, som understøtter din fortælling?

Det kan være en god idé at lade interviewet forgå på adressen, foran bygningen eller, hvis dette ikke er muligt at medbringe fotos af bygningen. På den måde kan bygningen eller det visuelle materiale sætte gang i hukommelsen.

Lav en mobilfilm - *Før optagelserne*

Længde: Ca. 2 minutter

Udstyr: Mobiltelefon, klippeprogram på telefonen eller computeren

Før optagelserne

1. Afsæt

Find jeres skitser, fotos, registreringer og analyser frem. De er grundlaget for jeres film.

2. Idé

Skitser jeres fortælling. Hvad skal med, hvad skal udelades?

Find frem til kernen i jeres analyse.

Hvor ligger den interessante fortælling om jeres bygning gemt?

Hvis det er svært, kan I f.eks. lave et mindmap over de egenskaber og karakteristika, som er mest fremtrædende.

3. Manus

Skriv jeres fortælling ned. I bestemmer selv genren. Det kunne f.eks. være i stram punktform, som en novelle, et digt eller et eventyr, som et kommentatorspor eller noget helt femte.

Måske giver det mening, at bygningens udtryk eller historie pejler jer ind på en genre.

4. Redigering

Beslut om jeres tekst skal speakes, eller om den skal være et tekstlag på jeres film.

Hvis jeres fortælling skal speakes, skal I i forbindelse med redigeringen huske at læse den højt nogle gange og rette den til, så den passer præcist til filmens længde.

Hvis jeres fortælling skal lægges på filmen som et tekstlag, skal teksten bestå af korte sætninger eller ord, der kan stå alene.

5. Storyboard

Planlæg jeres optagelser ved at lave et storyboard. Jo bedre forberedte I er, des større chance er der for, at I får gode optagelser med hjem.

Skab overblik ved at dele jeres tekst op i scener.

I kolonnen 'Tekst' skriver I, hvad der skal speakes eller fortælles med tekst.

I kolonnen 'Billeder' skriver eller tegner I, hvilke optagelser I skal lave og noterer også kameraindstillinger, f.eks. nær, halvnær eller total.

I kolonnen 'Tid' noterer I, hvor lang tid speaken varer i den enkelte scene.

Så har I en fornemmelse af, hvor meget billedsiden skal fylde. Det er godt at vide, hvor mange sekunders optagelse I skal bruge i hver scene, så I får alt det med hjem, I har brug for.

Storyboard

Scene	Tekst (Speak eller tekstlag)	Billeder	Tid
Intro			
1			
2			
3			
Osv.			
Outro			
Kreditering			

Lav en mobilfilm - *Under optagelserne*

Under optagelserne

Husk

Oplad telefonen inden optagelserne.

Optag filmen horisontalt dvs. i liggende format.

Tjek løbende med jeres storyboard, om I får de optagelser, som I har brug for.

Hvis I skal bruge reallyd (lyde fra virkeligheden – f.eks. lyden af en bil, der kører), skal I huske at tænke det med i jeres optagelser.

Kameraindstillinger

Sørg for at afveksle jeres indstillinger:

Få både nær, halvnær, halvtotale og totale med. I opnår bedst de forskellige indstillinger ved at bevæge jer tæt på eller længere væk fra bygningen, ikke ved brug af zoom.

Holder I kameraet stille eller på stativ, kan det gøre billedet mere interessant, hvis der er bevægelse. F.eks. et vindue, der bliver åbnet, et menneske, der passerer forbi, blade der flyver i blæsten.

Laver I håndholdte optagelser, kan langsomme, flydende bevægelser give en god effekt.

Lav en mobilfilm - *Efter optagelserne*

Efter optagelserne

Husk

Gem jeres optagelser på computeren, så materialet ikke forsvinder for jer.

Lyd

Arbejder I med film med speak, er det en god idé at begynde med at få lydsporet til at fungere.

Speak

Skal I have speak på jeres film, laver I den bedst i et lydtæt rum.

Har I ikke sådan et på skolen, kan man lave sit eget ved at optage under store jakker i et skab eller lign. Husk, at pauser i speak er gode i en film. Så bliver der tid til at absorbere fortællingen, og pauserne skaber dynamik.

Musik

Hvis der skal musik på jeres film, skal I huske enten at bruge rettighedsfri musik eller at købe licens til et track.

Reallyde

I kan også lave et symfonisk lydspor, hvor I mixer forskellige lyde, I selv optager.

Det kunne f.eks. være trafikstøj, fuglesang eller skridt.

Billede

Klip jeres optagelser. Har I ikke nok, må I optage mere.

Har I udstyr til det, kan I arbejde med optagelsernes udtryk ved f.eks. at lægge et filter på, justere billedernes kontraster ved at hive i lys- og skygge eller ved at tilføje eller fjerne farve i billedet med det, der hedder 'saturation'.

Tekst

Læg til sidst titel på og tekstlag, hvis jeres fortælling bygger på tekst.

Husk krediteringer i outroen, hvis I har brugt andet materiale end det, I selv har produceret. Skriv f.eks. "Der blev vist klip fra..." og så en liste over de steder eller arkiver, I har hentet materiale fra. Lægger I jeres film ud på streamingtjenester som YouTube eller Vimeo, eller skal den vises på den afsluttende udstilling eller på gymnasiets hjemmeside, må I kun benytte rettighedsfrit materiale.

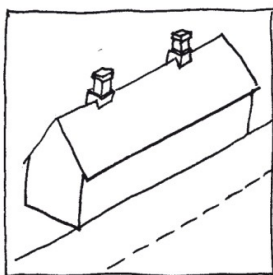
Afslut filmen med jeres navne, klasse, gymnasium og årstal.

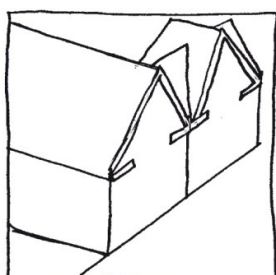
Til støtte i arkitekturanalysen

Her kan I finde hjælp til fagudtryk, som I skal bruge til at beskrive arkitektur.

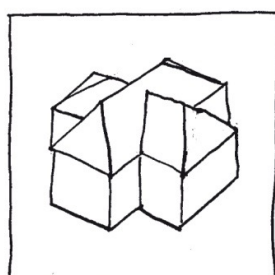
Hovedplan

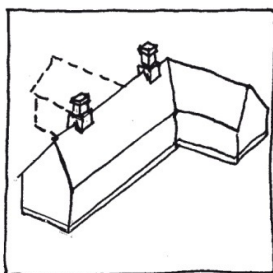
1. Enfløjet bygning

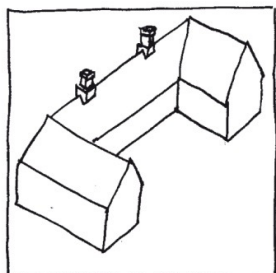
2. Gavlhus

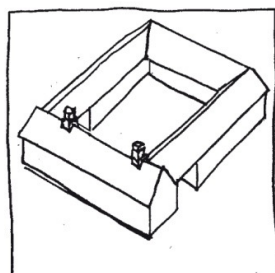
3. Enkelthus uden facade-orientering.

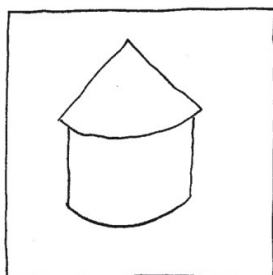
4. Tofløjet bygning

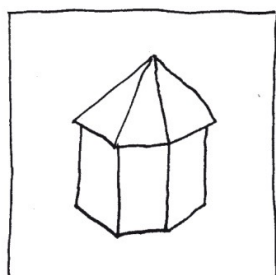
5. Trefløjet bygning

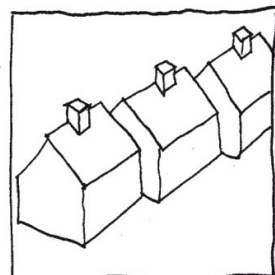
6. Firfløjet bygning, (karré)

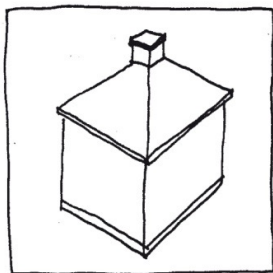
7. Rund bygning

8. Polygonal bygning

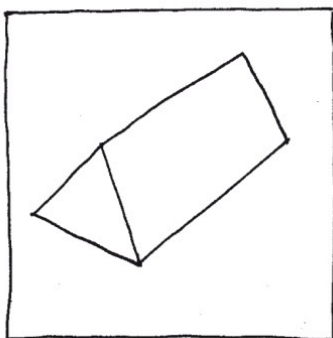

9. Andet

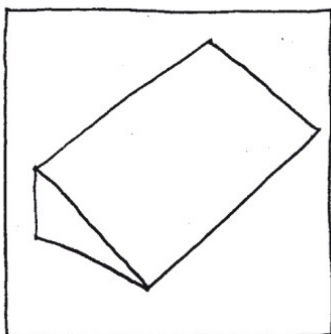

10. Kvadratisk bygning

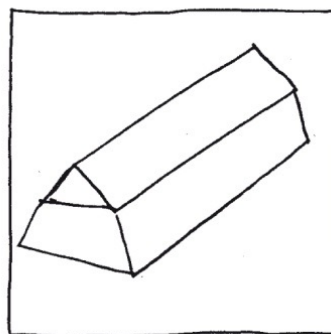
Tagkonstruktion

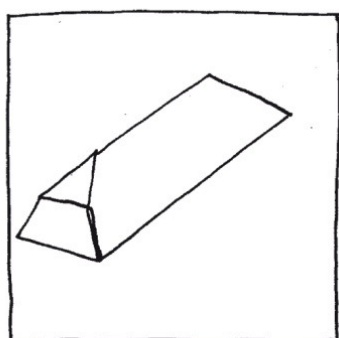
1. Saddeltag/heltag.

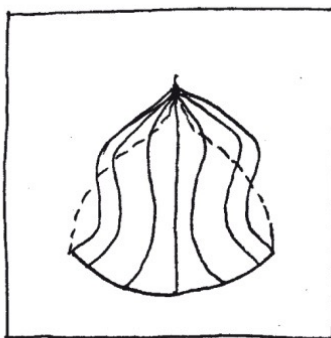
2. Halvtag/pulttag

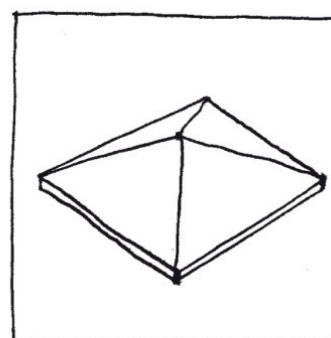
3. Mansardtag.

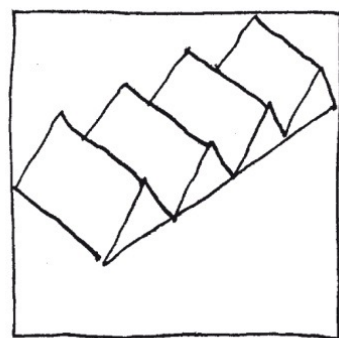
4. Valmtag.

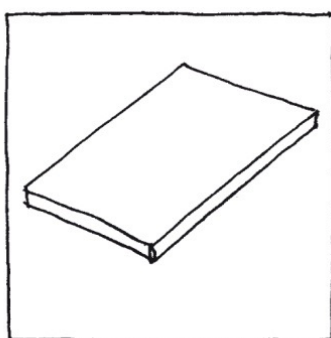
5. Kuppeltag/hjelmtag.

6. Pyramidetag

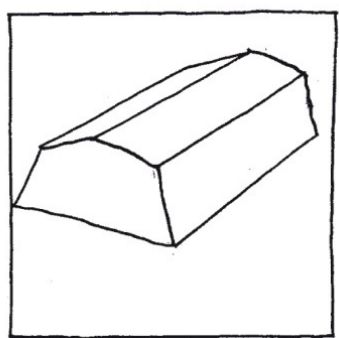
7. Fabrikstag/shedtag.

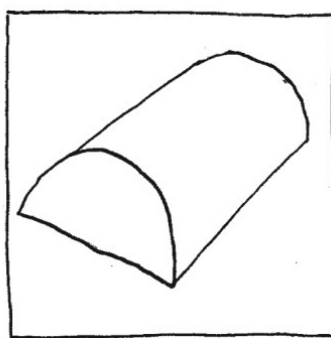
8. Fladt tag (build up)

9. Andet.

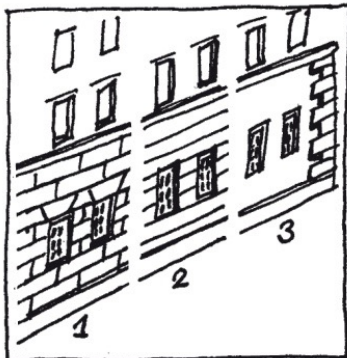

10. Københavertag.

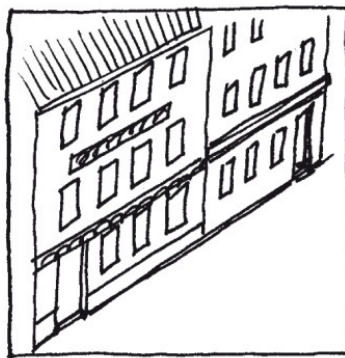

12. Buetag/tøndetag.

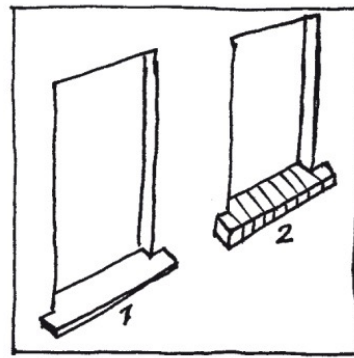
Udsmykning

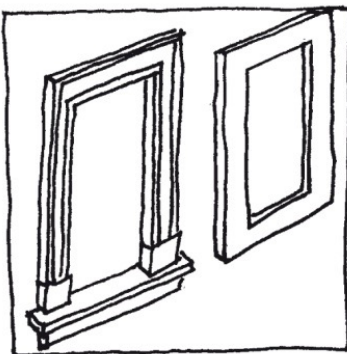
1. Markeret, sokkelpræget underfacade. Kan både være i blank mur eller pudset, oftest med forskellige former for kvadermurværk eller refendfugning. Overfladerne kan være glatte, ru eller prikkede.

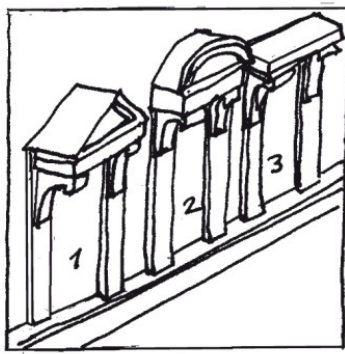
2. Friser og vandrette facadebånd. Vandrette dekorative bånd, der understreger facadens opdeling. Evt. markeret med mønstermurværk, terakotta, glaserede tegl eller pudsede dekorationer.

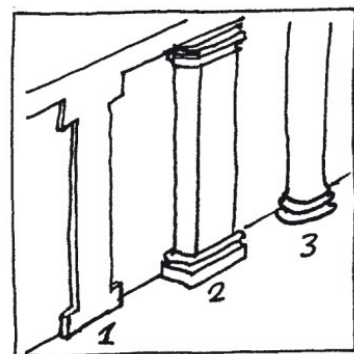
3. Sål. Dekorert eller særlig fremhævet sålbænk.

4. Vindues-, dør og portindfatninger. Kan være udført i mønstermurværk, med enkle murstik, i terracotta, trukne i puds, natursten eller kombinationer af disse.

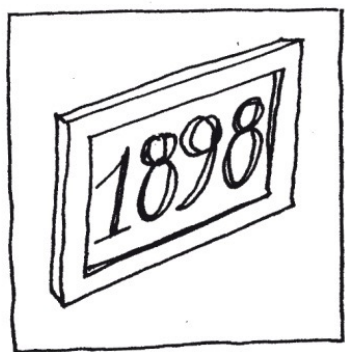
5. Fordakning. Et lille, smalt "tag" anbragt over et vindue eller en yderdør, der bæres af to konsoller (indmurede, profilerede bæresten).

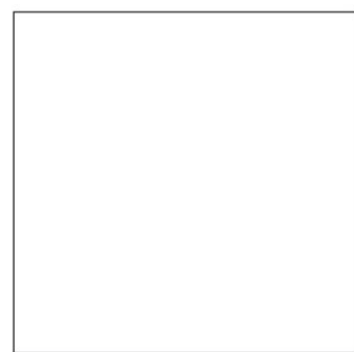
6. Lodrette skulpturelle elementer. Typisk søjler, pilastre eller lisener. Søjler er fritstående med sokkel og kapitæl, mens lisener og pilastre er fremspringende lodrette murpillere.

7. Detaljer i natursten, puds, cement eller metal. Dekorative facadedetaljer, f.eks. natursten, murankre i smedejern eller hushjørner

8. Inskriptioner. F.eks. årstal, initialer og husnavne, der er en integreret del af facadeudsmykningen. Nyere skiltning med mere registre-

9. Andet.

Relevante links

Arkiv.dk	 Her kan du finde materiale fra mere end 580 danske arkiver
Stilguide	 Her kan du læse om og se eksempler på arkitekturhistoriens forskellige stilarter
Kulturarv.dk	 Søg efter fredede og bevaringsværdige bygninger i jeres lokalområde
Historisk Atlas	 Historisk Atlas viser gamle og nye kort over Danmark
Københavns Stadsarkiv Kort	 Københavns Stadsarkiv Kort viser forskellige kort over København
KBH Billeder	 Her kan du finde næsten 100.000 fotografier og tegninger fra København og Frederiksberg der belyser kultur- og byhistorien
Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur	 Få overblik over foreningens lokalforeninger og følg foreningens arbejde
Københavns Museum	 Læs om Københavns Museums arbejde med bygningskultur i hovedstaden

Links til film o.a

Side 7:

Film – Arkitektonisk værdi

https://cphmuseum.kk.dk/sites/cphmuseum.kk.dk/files/unge_blikke_-_subtitles_arkitektonisk_1.mp4

Film – Kulturhistorisk værdi

https://cphmuseum.kk.dk/sites/cphmuseum.kk.dk/files/unge_blikke_-_subtitles_kulturhistorisk.mp4

Film – Miljømæssig værdi

https://cphmuseum.kk.dk/sites/cphmuseum.kk.dk/files/unge_blikke_-_subtitles_miljoe.mp4

Film – Originalitet

https://cphmuseum.kk.dk/sites/cphmuseum.kk.dk/files/unge_blikke_-_subtitles_originalitet.mp4

Film – Tilstand

https://cphmuseum.kk.dk/sites/cphmuseum.kk.dk/files/unge_blikke_-_subtitles_tilstand.mp4

Side 17:

I den orange box:

<https://cphmuseum.kk.dk/indhold/hoeringssvar>

I den røde box:

<https://byogland.dk/fredning/indsigelser-og-hoeringssvar/>

Side 28 – Relevante Links:

1: Arkiv.dk

<https://arkiv.dk/>

2: Stilguide

<https://historiskehuse.dk/stilguide/>

3: Kulturarv.dk

<https://www.kulturarv.dk/fbb/index.htm>

4: Historisk Atlas

<https://historiskatlas.dk/>

5: Københavns Stadsarkiv - Kort

<https://www.kbharkiv.dk/sog-i-arkivet/kilder-pa-nettet/kort-og-tegninger>

6: KBH Billeder

<https://kbhbilleder.dk/>

7: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur

<https://byogland.dk/>

8: Københavns Museum

<https://cphmuseum.kk.dk/artikel/historier-om-byen>

